

Wyrok Sądu Wyższego w sprawie Pawła Popiela o waloryzację długu.

Or. Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29/200/1842 (d. WM 329), s. 1721–1724.

Edycja krytyczna: Mateusz Mataniak.

28 VIII 1844

[s. 1721]

Stempel 10 gr. prentowany.

NW. Nr 89/z 1844 r.

My, Prezes i Senatorowie Wolnego, Niepodległego
i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu

wiadomo czynimy, iż Sąd Wyższy wydał wyrok następujący.

Działo się w Krakowie, w Domu Władz Rządowych, na posiedzeniu publicznym Sądu Wyższego Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu, we środę, to jest dnia 28 sierpnia 1844 r.

Obecni: P. Bartynowski – O.P.D., prezes Sądu Wyższego; Gołuchowski, Dudrewicz, M. Stróżecki – sędziowie Sądu Wyższego; Komar – sędzia Trybunału komplet uzupełniający; Korytowski – prokurator przy Sądzie Wyższym; B. Uszewski – pisarz.

[Podpisy] Bartynowski, B. Uszewski.

Mędzy p. Pawłem Popiel obywatelem Wolnego Miasta Krakowa, właścicielem realności pod L. 467 przy ulicy św. Jana położonej, tamże zamieszkałym, przez Wielmożnego Rzezińskiego O.P.D. adwokata sądowego stawającym, jako rekurrującym, ze strony pierwszej, a funduszem kościoła Panny Maryi w Krakowie, rekurrowanym, przez Wincentego Nawrańskiego Obrońcę Spraw Rządowych i Instytutowych działającym, z drugiej strony, w sprawie o uchylenie rekursu ze strony Pawła Popiela wyniesionego, a następnie zatwierdzenie wyroku Trybunału Wydziału I w drodze apelacji w dniu 15 marca 1844 r. wydanego, sumę 100 florenów węgierskich na 1675 złp zamieniającego, i procenty od takowej po 5 % od ostatniego kwitu, funduszowi kościoła Panny Maryi w Krakowie od Pawła Popiela przysądżającego, wraz z kosztami sporu, z pozwu de datto 18 kwietnia br. i następnego wezwania na audiencję Sądu Wyższego wytoczonej. [s. 1722]

Po przywołaniu sprawy i zapisaniu komparycji adwokat Gołemberski, w zastępstwie adwokata Rzezińskiego, odczytał rekurs osnowy następującej (pisać Nr I).

Po czym Obrońca Spraw Rządowych i Instytutowych odczytał odpowiedź tej osnowy (pisać Nr II). Po wysłuchaniu sporu stron i wniosku prokuratora. Sąd Wyższy w rozpoznaniu rekursu ze strony Pawła Popiela od dwóch różnobrzmiących wyroków Trybunału I Instancji dnia 14 i 30 czerwca 1843 r. w pierwszej instancji, i Trybunału

dnia 15 marca 1844 r. w drugiej instancji zapadłych wyniesionego, jak również i odpowiedzi ze strony funduszu kościoła Panny Maryi w Krakowie przedstawionej, zważywszy, że Popiel w rekursie swym na udowodnienie wartości 100 florenów węgierskich w złocie z 1564 r. odwołuje się do dekretu Najwyższej Kancelarii Nadwornej Cesarsko-Austriackiej z dnia 6 sierpnia 1802 r. przez Gubernium Galicji Zachodniej do Urzędu Fiskalnego przesłanego, według którego wartość dawnego florena węgierskiego oznaczoną była w wartości 100 florenów węgierskich, które w XVII w. nie czyniły więcej, jak 50 krajcarów. A stąd wartość jednego florena węgierskiego wynosiła 3 złp 10 gr., tudzież że ewaluacja według statutu Aleksandra z 1505 r., jako o kilkadziesiąt lat datę zapisu uprzedzającego, nie ma zastosowania. A statuty i konstytucje polskie z lat 1620, 1623, 1631 i 1633 nie objaśniają i stanowczego nie zawierają. A w tym porządku, zważywszy, że dekret Kancelarii Nadwornej wyżej z daty powołany, nie będąc w formie postanowienia wydany, ani jako prawo ogłoszony, za zasadę sądenia w myśl art. 15 ustawy przechodniej z dnia 16 stycznia 1811 r.¹ brany być nie może. Tym więcej, gdy reskryptem przez Cesarsko-Królewskie Galicyjskie Gubernium dnia 26 kwietnia 1806 r. do Magistratu miasta stołecznego Krakowa w przedmiocie wypłaty sumy we florenach węgierskich na rzecz szpitala św. Ducha wydanym, wartość jednego florena węgierskiego w złocie w wątpliwość poddaną została. [s. 1723] aA w takim położeniu rzeczy nie inne prawa, jak tylko dawne polskie, i to z tej epoki, w której zapis był uczyniony, zastosowanie swoje znajdują. Zważywszy, że fundusz kościoła Panny Maryi żądanie swe opiera na zapisie przez Gaiera w 1564 r. w sumie 100 florenów węgierskich w złocie uczynionymb. Moneta zaś w Królestwie Węgierskim pod tym nazwiskiem „floreus hungaricalis” kursująca, była także w Polsce znaną. A jako, co do wagi i wewnętrznej wartości złota, przez kilka prawie wieków stała i nieodmiennie stała się powodem dla którego królowie polscy statutami i konstytucjami wartość monety srebrnej polskiej, groszami zwanej, do florena węgierskiego redukowali. Jak o tym statut Aleksandra, króla polskiego z 1505 r. stanowi, w słowach: „ut igitur subditis nostris utcunque opitulemur ad accessiones opulentiores, quae ex auri fiunt copia, decernimus et statuimus, quod valor floreni Hungaricalis triginta duos grossos non excedat, aliter emens et vendens puniatur etc.²”, tudzież konstytucje polskie z lat 16203, 16234, 16315 i 16336 przekonywają. Zważywszy, że Popiel niczym nie

1 Dekret księcia warszawskiego z 16 I 1811 r., „Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego”, t. III, s. 157–173.

a Przekreślony fragment: „zważywszy że”.

b Przekreślony fragment: „zważywszy że”.

2 *Alexandri regis decreta in Comitibus Radomiensibus Anno 1505. De valori floreni* [w:] *Volumina Constitutionum*. T. 1: 1493–1549. Vol. 1: 1493–1526. Do druku przygotowali S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 1996, s. 142.

3 *Konstytucje Sejmu Walnego Koronnego Warszawskiego roku 1620. Moneta* [w:] *Volumina Constitutionum*. T. 2: 1611–1640. Vol. 1: 1611–1626. Do druku przygotowali S. Grodziski, M. Kwiecień, A. Karabowicz. Przedmowa W. Uruszczak, Warszawa 2010, s. 270–271.

dowodzi, aby wartość florena węgierskiego od 1505 r. po datę zapisu, i po zapisie zmieniła się, jak niemniej, aby floren węgierski nie był monetą złotą, lecz srebrną. Zważywszy, że według statutu Aleksandra z 1505 r. floren węgierski wart był 32 grosze srebrne polskie, wartość zaś ówczesnego grosza srebrnego lubo statutami i konstytucjami następnymi kolejno w miarę niższej próby srebra, z którego grosze bitymi były, zmieniana jednak wcale z monetą dzisiejszą miedzianą, pod nazwiskiem groszy kursującą, porównywaną być nie może. Zważywszy, że upowszechnione wiadomości numizmatyczne i mennicze oraz znajdujące się w zbiorach tego rodzaju floreny węgierskie wykazują miarę i wagę tychże odpowiednią monecie pod nazwą dukatów kursującą. Zważywszy na koniec, że konstytucją Stanisława Augusta z 1766 r. redukcja monety ustanowioną została, według której wartość czerwonego złotego, czyli dukata, na 16 złp 22 1/2 gr. oznaczona. A tak [s. 1724] i florenami węgierskimi, jako monecie złotej w Polsce znanej i kursującej, także sama wartość przyznana być winna. Zważywszy, że taż konstytucją wypłata sum duchownych i świeckich, podług dopiero wspomnianej redukcji nakazaną została, i konstytucja ta art. 2 ustawy przechodniej zastosowanie znajduje. A tak, żądanie funduszu kościoła Panny Maryi przyjęcia ewaluacji sumy 100 florenów węgierskich na sumę 1675 złp, to jest jeden floren węgierski rachując po 16 złp 22 1/2 gr., ma prawną zasadę. Przeto Sąd Wyższy rekurs Pawła Popiela uchyła i wyrok Trybunału dnia 15 marca 1844 r. w drugiej instancji zapadły, którym suma 100 florenów węgierskich na 1675 złp zamieniona, i procent od takowej po 5 od sta, od ostatniego kwitu funduszowi kościoła Panny Maryi w Krakowie, tudzież koszty sporu w ilości 60 złp na rzecz tegoż funduszu od Pawła Popiela zasądzone zostały, zatwierdza. Koszty niniejszego orzeczenia w ilości 72 złp sądownie zmoderowane od Pawła Popiela na rzecz funduszu kościoła Panny Maryi w Krakowie zasądza. Wpis w papierze prentowanym ceny 15 złp, za dostateczny uznaje. Osądzono w Ostatniej Instancji.

[Podpisy] Bartynowski, B. Uszewski.

Zalecamy i rozkazujemy etc.

[Podpisy] Bartynowski, B. Uszewski.

4 *Konstytucje Sejmu Walnego Generalnego Warszawskiego Roku Pańskiego MDCXXIII. 9. Moneta* [w:] ibidem, s. 325.

5 *Konstytucje Sejmu Walnego Koronnego Warszawskiego Roku Pańskiego MDCXXXI dnia 12 marca. O mynicy* [w:] *Volumina Constitutionum*. T. 2: 1611–1640. Vol. 2: 1627–1640. Do druku przygotowali S. Grodziski, M. Kwiecień, A. Karabowicz. Przedmowa W. Uruszczak, Warszawa 2013, s. 101.

6 *Konstytucje Sejmu Walnego koronacji Króla Jego Mości Roku Bożego 1633. Mynica* [w:] ibidem, s. 207–208.

c Przekreślony fragment: „zważywszy że”.

d Przekreślony wyraz: „była”.

Wyciąg I Główny wydany na rzecz funduszu kościoła Panny Maryi w Krakowie. BU.

[cytowane przepisy: konstytucja Aleksandra I z 1505 r.; konstytucje sejmowe z lat 1620, 1623, 1631, 1633, 1766; dekret Kancelarii (Komisji) Nadwornej w Wiedniu z 6 VIII 1802 r.; dekret księcia warszawskiego z 16 I 1811 r., art. 15]

[hasła: waloryzacja długu, ewaluacja, floreny węgierskie, czerwone złote, odsetki umowne, ewikcja]